
TRADITIONAL GAME: INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE

Snježana Nevia Močinić

Juraj Dobrila University in Pula, Faculty of Educational Sciences, Graduate study of Early and Preschool Education in the Italian language, nmocinic@gmail.com

Tamara Brussich

Juraj Dobrila University in Pula, Faculty of Educational Sciences, Graduate study of Early and Preschool Education in the Italian language, Croatia, tbrussich@unipu.hr

Abstract: Traditional games have deep roots in the culture of the people and become the subject of interest in this paper, which aims to emphasize the importance of introducing them to a modern child. They transmit human values that need to be encouraged from an early age. Traditional games foster positive values such as loyalty, cooperation, togetherness, responsibility, discipline, and sportsmanship.

The traditional game in this paper is not seen as archaic, or outdated, but as a transferable legacy from generation to generation. The connection with the homeland and its cultural identity is emphasized, but at the same time, the highlight is on finding the same or very similar games around the world. By nurturing traditional play, we come to the recognition of the habits of the modern child and the need to systematically involve children in the so-called free, and self-organizing play, that nowadays appears less and less during childhood. They convey humane values that need to be encouraged from an early age. Traditional games as an intangible cultural asset must be protected because today they are no longer passed down from generation to generation. Consequently, the measures taken by the European Union, the Council of Europe must be expanded and included in the documents of the member states. Thus, traditional play is defined in the National Curriculum for Early Preschool Education of the Republic of Croatia as an important part of national culture. Therefore, it is necessary to nurture traditional games by systematically involving children in so-called free and self-organizing games, which are used less and less nowadays. All educators should work to promote traditional play by including specific goals for its preservation in the curricula of kindergartens.

The paper describes the traditional game in Istria through research carried out in the Istrian town of Bale - Valle, and emphasizes the importance of nurturing intangible and material cultural heritage through the project of nativeness, which has been carried out for a decade in kindergartens, primary and secondary schools of the Istrian County. Many kindergartens involved in the project carry out numerous activities related to traditional games, including grandfathers, grandmothers and other elderly people. They cooperate with institutions that deal with the preservation of cultural heritage, such as museums, libraries, associations and other guardians of cultural heritage. The paper concludes that the diversity of personal, social, and cultural identities is important in traditional play. It is an expression of the identity of the community.

Keywords: traditional game, culture, identity

TRADICIJSKA IGRA: NEMATERIJALNA KULTURNA BAŠTINA

Snježana Nevia Močinić

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Diplomski studij Ranog i predškolskog odgoja na talijanskom jeziku, Hrvatska, nmocinic@gmail.com

Tamara Brussich, studentica

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Diplomski studij Ranog i predškolskog odgoja na talijanskom jeziku, Hrvatska, tbrussich@unipu.hr

Sažetak: Tradicijske igre imaju duboke korijene u kulturi svakog naroda. Igre, posebice one spontane, temeljni su izraz čovjeka i predstavljaju vježbu za život shvaćen kao istraživanje, stvaranje iskustva, i bogatstva znanja i vještina. Predmetom su interesa ovog rada kojim se želi istaknuti važnost upoznavanja djeteta suvremenog doba s istima. Tradicionalnu igru se u ovom radu ne shvaća arhaičnom, zastarjelom već se ista promatra kao prenosivo naslijeđe iz generacije u generaciju. Ističe se povezanost sa zavičajem i njegovim kulturnim identitetom, no istovremeno se naglašava uspoređivanje s istim ili vrlo sličnim igrama diljem svijeta. To je izraz ljudi rođenih u specifičnom povijesnom i kulturnom kontekstu. Igranjem te prenošenjem igara s koljena na koljeno ove su se igre očuvale do danas i zadržale posebna i jedinstvena obilježja identiteta naroda koji ih je stvorio. Tradicijske igre ohrabruju pozitivne vrijednosti poput lojalnosti, suradnje, zajedništva, odgovornosti, discipline i sportskog duha.

One prenose humane vrijednosti koje je potrebno poticati već od najranije dobi. Tradicijske igre kao nematerijalno kulturno dobro moraju biti zaštićene jer se danas više ne prenose s generacije na generaciju. Slijedom toga, mjere koje je poduzela Europska unija, Vijeće Europe moraju biti proširene i uključene u dokumente država članica. Tako je tradicijska igra definirana u Nacionalnom kurikulumu za rani predškolski odgoj i naobrazbu Republike Hrvatske kao važan dio narodne kulture. Dakle, potrebno je njegovati tradicijske igre sustavnim uključivanjem djece u takozvanu slobodnu i samoorganizirajuću igru, koja se u današnje vrijeme koristi sve manje i manje. Svi odgovajatelji bi se trebali zauzeti za promicanje tradicijske igre uvrštavanjem specifičnih ciljeva koji se zalažu za njezino očuvanje u nastavne planove i programe dječjih vrtića.

U radu se opisuje tradicijska igra u Istri kroz istraživanje provedeno u istarskom mjestu Bale - Valle te se naglašava važnost njegovanja nematerijalnog i materijalnog kulturnog naslijeđa kroz projekt zavjajčnosti koji se već jedno desetljeće provodi u dječjim vrtićima, osnovnim i srednjim školama Istarske županije. Mnogi dječji vrtići uključeni u projekt provode brojne aktivnosti vezane za tradicijske igre uključujući pritom djedove, bake i druge starije osobe. Suraduju s institucijama koje se bave očuvanjem kulturne baštine poput muzeja, knjižnica, udruga i ostalih čuvara kulturnog naslijeđa. U radu se zaključuje da raznolikost društvenih i kulturoloških identiteta prisutna u tradicijskoj igri mora biti očuvana prenošenjem na mlade generacije.

Ključne riječi: tradicijska igra, kultura, identitet

1. UVOD

Očuvanje nematerijalne kulturne baštine podrazumijeva svijest i brigu o ostavštini predaka, ali i uvjerenje o njezinoj vrijednosti. Nematerijalnu kulturnu baštinu možemo održati na životu i njegovati identificiranjem, dokumentiranjem, istraživanjem i zaštitom svega što se u nju uključuje. U nematerijalnu kulturnu baštinu ubrajaju se i tradicijske igre jer čine dio kulture naroda naseljenog na određenom području te izražavaju njegov način življenja i djelovanja, odnos s prirodom i komunikacije s drugima. Izraz su povijesnog doba i društvene situacije u kojoj su nastale jer norme i vrijednosti istih utječu na ponašanje sudionika igre (Margetić, 2009, Lelli in Cambi, Staccioli, 2013, Ferretti, 2016, Staccioli, 2021). Tradicijske su igre često popraćene govorom, brojalicama, zagonetkama i pjesmom, najčešće na dijalektu, te svjedoče o narječju određenog kraja i pridonose očuvanju tradicijskog jezičnog izričaja (Mirković, 2005, Visković, 2020). Nekad su se tradicijske igre spontano prenosila iz generacije u generaciju, a danas treba naći način kako bi se očuvale kao opće dobro i važan dio kulturnog naslijeđa.

U zaključcima Vijeća Europske unije o kulturnoj baštini (2013) ističe se da se ona shvaća kao izraz kulturne raznolikosti naslijeđene od prethodnih naraštaja i strateški resurs za održivu Europu. Obuhvaća materijalnu i nematerijalnu baštinu u svim oblicima i aspektima, uključujući spomenike, krajolike, mjesta, vještine i izraze ljudske kreativnosti te onu koja se čuva u muzejima, knjižnicama, arhivima i udrugama. Sve članice Europske unije aktivno su se zauzele za poduzimanju mjera u području očuvanja kulturne baštine (Europski akcijski okvir za kulturnu baštinu, 2019). Nematerijalna kulturna baština definirana je člankom 2. UNESCO-ove Konvencije o zaštiti nematerijalne kulturne baštine (NN, 5/2005). UNESCO definira nematerijalno kulturno dobro baštinom koja uključuje usmenu tradiciju, umjetničke izvedbe, društvene običaje, rituale, festivale, znanja i običaje vezane za okruženje te znanja i umijeća tradicionalnih obrta. „Ono što je posebno relevantno nije sama pojedinačna kulturna manifestacija, već učenje i znanje koji se prenose s generacije na generaciju i ponovno stvaraju zajednice i grupe kao odgovor na svoje okruženje, interakciju s prirodom i njihovu povijest. Nematerijalna baština jamči osjećaj identiteta i kontinuiteta te potiče poštovanje kulturne raznolikosti, ljudske kreativnosti, održivog razvoja, kao i međusobno poštovanje između samih zajednica i uključenih subjekata.” (Konvencija UNESCO-a, 2020:5). U Hrvatskoj je Konvencija potvrđena Zakonom o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, (2023), a člankom 9 su određena nematerijalna kulturna dobra među kojima i igra. Jedna od mogućih mjera za očuvanje tradicijskih igara je uključivanje istih u kurikulume formalnih obrazovnih procesa počevši od rane predškolske dobi kako bi se igre upoznale, koristile i njegovale kao dio specifične nematerijalne kulturne baštine. Ideja je primijenjena u Hrvatskom nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (NKRPOO, 2015, Marušić, Jukić, 2022) u kojem se naglašava važnost valorizacije i očuvanja kulturno-povijesne baštine. Slijedom toga svi dječji vrtići u Hrvatskoj bi trebali njegovati lokalnu i nacionalnu baštinu kao temeljnu vrijednost zajednice i društva.

2. IGRA KAO KULTURNA I ODGOJNA VRIJEDNOST

Jedan od najutjecajnijih proučavatelja igre, Huizinga (1970), smatra igru temeljem svih kulturnih tvorevina čovječanstva. Bio je fasciniran ovom ljudskom aktivnošću za koju je vjerovao da nije samo dio života pojedinca, već i vrlo važan aspekt ljudske kulture, isto kao umjetnost, književnost, znanost. U djelu „Homo ludens” tvrdi da je: „...igra dobrovoljna radnja ili aktivnost koja se provodi unutar prostornih ili vremenskih ograničenja u skladu s dobrovoljno prihvaćenim pravilima čiji je cilj zadovoljstvo, radost, „napetost” i svijest da je igra „nešto drugo”, a ne „normalan” život (Huizinga, 1970:44). Huizinga (1938, 1992) smatra da je igra primarna potreba ne samo djeteta

već i odrasle osobe te uvjet za neformalno obogaćivanje duha i osnova za stvaranje kulture. Ovaj autor definirao je specifična obilježja igre po kojima se ona razlikuje od ostalih ljudskih aktivnosti, a to su: odvija se u određenim vremenskim intervalima i prostorima iz kojih je moguće dobrovoljno ulaziti i izlaziti, ostvaruje se spontano, zabavna je i ugodna te ima pravila koja mogu biti prilagodljiva, ali ih moraju svi prihvatiti na temelju zajedničkog dogovora. Tijekom dogovora sudionici se često ne slažu, pokušavaju nametnuti vlastita pravila ili vizije, izazivajući i rješavajući sukobe. Najčešće prisustvo odrasle osobe, nije dobrodošlo jer otežava slobodu igre (Huizinga, 1992). Mnogi su autori (Caillois, 2000, Baumgartner, 2006, Rubin, Fein e Vandenberg, 1983) proučavali temeljne karakteristike igre zaključujući da se radi o slobodno izabranoj i intrinzično motiviranoj aktivnosti koja se odvija u imaginarnom svijetu, bez konkretnog cilja osim uživanja i zadovoljstva u sudjelovanju s mogućnošću definiranja i prihvaćanja pravila. Svi temeljni elementi igre, koje su Huizinga i ostali znanstvenici definirali, nalaze se u tradicijskim igrama. Tradicijske igre su potkraj 80-ih godina XX. stoljeća definirane kao nematerijalno kulturno dobro, a njihovo proučavanje kao elementa narodne kulture, započelo je u devetnaestom stoljeću (Lelli, u Cambi, Staccioli, 2013, Ferretti, 2016). Dakle, osnova svake igre je sloboda, dobrovoljno uključivanje te slobodno sudjelovanje. Slobodna i samoorganizirajuća igra pretpostavlja djecu koja viču, trče, smiju se, glasno se dogovaraju u obližnjem dvorištu zgrade, na igralištu u blizini neke škole ili u parku. To su djeca koja imaju slobodan prostor u kojem se mogu igrati u potpunoj autonomiji sa svojim vršnjacima, kontrolirajući vlastitu dinamiku igre, rješavajući probleme i potencijalne sukobe. Realnost današnjega doba jest da se ovakvu sliku slobodne dječje igre viđa sve manje. Vrijeme za slobodnu igru, momenti samostalnog eksperimentiranja bez prisutnosti i kontrole odrasle osobe, svedeni su na minimum, gotovo su nestali (Gray, 2015, Farné, 2015, Digennaro, 2019). Organizacija vremena, bolje rečeno planiranje vremena za dječje aktivnosti, danas na žalost ne uključuju slobodnu i samoorganizirajuću igru. Djetetov prostor za igru se smanjuje, ne samo fizički, u precizno definirana i ograničena područja, koja su odrasli dizajnirali kako bi osigurali maksimalnu sigurnost djece. Većinom se radi o sportskim ili kulturnim aktivnostima poštuju predodređena pravila (Gray, 2015, Digennaro, 2019). Više igrom ne upravljaju djeca prepuštajući se vlastitim interesima i sklonostima, već odrasle osobe (roditelji, učitelji) koji koriste dječju potrebu za igrom kako bi ju usmjerili nekom korisnom obrazovnom cilju. U tom slučaju igra gubi sva obilježja prirodnosti, spontanosti, neproduktivnosti, neodređenosti i nepredvidivosti, odnosno bitne karakteristike za aktivaciju njezine odgojne i društvene moći (Borgogni, Digennaro, 2016, Digennaro, 2019). Gray (2015) i Digennaro (2019, 2020) tvrde da putem slobodne igre dijete razvija neophodne vještine donošenja odluka, preuzimanja odgovornosti, rješavanja problema, razumijevanja i upravljanja emocijama koje su povezane s uspostavljanjem uspješnih društvenih odnosa s vršnjacima i odraslima u sadašnjem i budućem životu. Upravo je iz tih razloga važno očuvanje tradicijske igre kao oblika nematerijalne kulturne baštine, ali i njezina primjena u odgojnoj praksi u svrhu razvoja dječjih socijalnih kompetencija.

3. TRADICIJSKE IGRE U SUVREMENO DOBA

Prema Visković (2020) tradicijska igra je jedan od izraza kulturnog identiteta i načina prijenosa vrijednosti, normi, jezika, ponašanja i artefakata kao elemenata kulture jednog naroda ili etničke skupine. Tradicijske igre su razigrane, slobodne i spontane aktivnosti koje se prenose s jedne generacije na drugu. Nisu dobno odvojene, dobrovoljne su, uglavnom se odvijaju na otvorenom. Tradicijske igre razlikuju se ovisno o kulturi područja. Prilagodljive su, nalazimo ih u raznim verzijama na različitim mjestima u svijetu. Tradicijske igre spadaju u zabavu koja se proteklih stoljeća prakticirala za vrijeme seoskih svetkovina, na trgovima, na ulicama, u prirodi. (Visković, 2020). Tradicijske igre stimuliraju i potiču pozitivne ljudske vrijednosti kao što su lojalnost, suradnja, timski duh, sportski duh, podrška, odgovornost i disciplina (Kovačević, Opić, 2014). Igre, posebice one spontane, predstavljaju vježbu za život shvaćen kao istraživanje, prikupljanje iskustava, stvaranje bogatstva znanja i razvoja društvenih vještina. Zaštita kulturne i prirodne baštine važan je čimbenik u procesu globalizacije kako bi se očuvali identitet, tradicijske vrijednosti i kulturno bogatstvo pojedinog naroda u tom procesu (Kostović-Vranješ, 2015). Uključivanjem djece u aktivno traganje za elementima materijalne i nematerijalne kulturne baštine potiče se njihova znatiželja, kreativnost, samopoštovanje, gradi njihov identitet, osobnost, stil ponašanja i komunikacije (Kostović-Vranješ, 2015).

Ferretti (2016) tvrdi kako se tradicionalna igra se ne smije smatrati arhaičnom, zastarjelom, već je treba promatrati kao baštinu koju treba proučavati, prenositi i štititi te uspoređivati s današnjim sportovima u koje su se neke igre pretvorile. Kretanje i tjelesnost sastavni su dio tradicionalne igre koju definiramo kao spontanu, samoorganizirajuću, dok sportske aktivnosti iziskuju poštivanje strogih predodređenih pravila. Tjelesni pokret u tradicijskoj igri određuje kulturu kao i jezik te tjelesne i verbalne tehnike zaslužuju jednaku pozornost (Ferretti, 2016: 29).

Igra na otvorenom koju djeca organiziraju sama, u punoj slobodi bez prisutnosti odrasle osobe, sve je manje prisutna. Danas su takve igre slabo zastupljene zbog užurbanosti suvremenog stila života, opasnosti koje vrebaju zbog preopterećenosti prometnica, manjka sigurnih površina za igru, širenja novih tehnologija i multimedijских igračaka (Visković, 2020, Visković, Topić, 2020). Suvremena su djeca igru u prirodi zamijenila igrom u virtualnom,

digitalnom svijetu (Marušić, Jukić, 2022). Tu činjenicu možemo objasniti sve tehnološkim društvom koje udaljava djecu od igre i vodi ih u sve veću izolaciju i otuđenost. To se događa ne samo među djecom nego i među odraslima (Ferretti, 2016). Zamjena prostora za igru dogodila se kada je medij (u prošlom stoljeću televizija, zatim video igrice a naposljetku računalo, Ipad, tablet) zamijenio dvorišta, livade, parkove, udaljavajući tako djecu od vršnjačke igre na otvorenom. Djeca su sve češće osamljena i provode vrijeme ispred televizora ili igrajući videoigrice. Umjesto procesa spontane socijalizacije i razvoja socijalnih vještina pomoću igre na otvorenom, današnje dijete živi, raste i razvija se samo, bez vršnjaka (Romeo, 2022:153). U suvremenom životu tradicijske su igre izgubile na značaju te se sve manje prakticiraju.

U svom istraživanju autorice Visković i Topić (2020) ispituju stavove roditelja o tradicijskoj igri i njezinom uvođenju u odgojno-obrazovni proces djece rane i predškolske dobi. Prema dobivenim rezultatima svi ispitanici roditelji svjesni su važnosti tradicijske igre, njezinog pozitivnog utjecaja na razvoj djece. Roditelji smatraju da se tradicijskom igrom promiču humane vrijednosti i da ona potiče korištenje prirodnih materijala. Ispitanici zaključuju da razlozi nemogućnosti prakticiranja tradicijske igre leže u medijima i pretjerano brzom razvoju digitalnih tehnologija, društvenih mreža i aplikacija.

4. AKTIVNOSTI ZA OČUVANJE TRADICIJSKIH IGARA

UNESCO je 2003. godine u međunarodnoj karti igara definirao i svrstao tradicijsku igru u kategoriju usmene kulturne baštine. U tom duhu nastala je A.G.A. udruga za promicanje drevnih igara koja organizira događanja koje promiču kulturu igre - nematerijalnog kulturnog dobra koje treba čuvati i prenositi sljedećim naraštajima. A.G.A. (Udruga antičkih igara) organizira Međunarodni festival uličnih igara "Tocati" u povijesnoj jezgri grada Verone. Tocati na veronskom dijalektu, vrlo bliskom istrovenskom dijalektu (govore ga pripadnici talijanske nacionalne manjine u Istri) znači "ti si na redu!". Cilj festivala je vratiti slobodnu, tradicijsku igru na ulice i trgove. Naime, tijekom Festivala ulice i trgovci Verone pretvaraju se u slobodne, otvorene prostore na kojima se prezentiraju igre iz brojnih regija i država. Hrvatska sudjeluje na ovom festivalu s tradicionalnom pučkom igrom Pljočkanje, koja je upisana u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske kao zaštićeno nematerijalno kulturno dobro.

Istraživanje i dokumentiranje o prisutnosti tradicijskih igara na određenom području također je način da se one opišu i očuvaju. Jednu od značajnijih publikacija o tradicijskim igrama u Istri objavio je Centar za istraživanje povijesti – Centro di ricerche storiche Rovinj - Rovigno 2005. godine. Radi se o istraživanju dr. Antonija Mirkovića „Igre sakupljene u Balama u Istri“ (Zbornik radova, Atti XXXV, 2005, 637 – 795). Autor je prikupio svjedočanstva autohtonih Baljana o igrama koja su djeca u Balama najčešće igrala u prošlosti. "Mjesto je udaljeno od mora, ostalo je stoljećima, na određeni način izolirano, udaljeno od najvažnijih komunikacijskih pravaca sa stagnirajućim gospodarstvom, uglavnom ovisnim o poljoprivredno-pastoralnim djelatnostima i sa arhaičnim istriotskim dijalektom koji je odolijevao, upravo zahvaljujući toj izolaciji, vanjskim kulturnim utjecajima. Tako se u igrama uspjelo sačuvati posebnosti i specifične izraze različite od onih u susjednim selima" (Mirković, 2005:638). U abecednom popisu tradicijskih igara u Balama prisutno je oko stotinu igara. U njihovim nazivima, navedenim na istrovenetskom i istriotskom dijalektu, mogu se prepoznati mnogi karakteristični i za druge istarske lokalitete, među kojima: "Trià" (Trija, Školica), "Stèla in mèso" (Bela stela u mezo, u Puli), "S'cinche" (Le scinke u Puli, igra klikera), "Rubabandièra" (Ukradi zastavu), "Mosca cieca" (Slijepi miš), "Madama Dore", "Girotondo", "Corda", "Fionda", "Cucu", "Bèle statuine" (Mirković, 2005: 641). U publikaciji su sve igre detaljno objašnjene uz brojalice ili pjesme koje su ih pratile. Opisana su pravila igara koja su promjenjiva ali u dogovoru sa svim igračima. Zanimljiva je i razlika između muških i ženskih igara ili igara koje su rado igrali i dječaci i djevojčice. Ne opisuju se samo igre, već i sredstva koja su bila potrebna za igru te okruženje (kontrada - ulica, škola, dom...) u kojem se određena igra odvijala. Publikacija je, nažalost, jedno od rijetkih svjedočanstava o tradicijskim igrama talijanske nacionalne autohtone zajednice u Istri te je stoga još dragocjenija.

U nedavnom istraživanju o interkulturalnom odgoju provedenom u dječjim vrtićima na hrvatskom i talijanskom jeziku u Istarskoj županiji autorice Drandić, Lazarić i Vivoda (2022:415) navode da odgojiteljice od ponuđenih aktivnosti najvišom ocjenom procjenjuju uživanje djece u tradicijskim igrama. U zaključku autorice navode da se u Istarskoj županiji posebna pažnja pridaje upravo njegovanju nematerijalne kulturne baštine te na taj način odgojitelji osvještavaju važnost kulturnog i zavičajnog identiteta kod djece rane i predškolske dobi. Istovremeno odgojiteljice potiču interes djece prema kulturnim vrijednostima tradicijske igre. U ovom radu se ističe potreba za dodatnim istraživanjima tradicijske igre, katalogizacija istih, stvaranje digitalne arhive, dokumentiranje slobodnoorganizirajuće tradicijske igre, kako bi se senzibiliziralo i potaklo djecu na igru a time i na prenošenje iste kao nematerijalnog kulturnog dobra (Drandić, Lazarić, Vivoda, 2022).

Projekt Implementacije zavičajnosti u Istarskoj županiji jedan je od svjetlih primjera kojim se već cijelo desetljeće provode projektne aktivnosti s ciljem očuvanja identiteta i tradicijske kulture u istarskim predškolskim ustanovama, osnovnim i srednjim školama. Moto festivala zavičajnosti dječjih vrtića u 2023. godini jest: "Istra u očima djece –

djeca čuvari nematerijalne kulturne baštine”. Očekuje se pregršt projekata i prikaza nematerijalne kulturne baštine i naravno tradicijskih igara u očima djece. Osim prezentacije projekata djeca će moći sudjelovati u radionicama kao što su igre boćama, pljočkanje, igre s tradicijskim igračkama ili pak izrada tradicijskih igračaka (švikutići – zviždaljke od jasena). Izuzetno velika uključenost dječjih vrtića Istarske županije u projekt rezultira velikim brojem projekata, raznolikim i šarolikim tematskim cjelinama vezanim za očuvanje kulturne baštine i posebnosti po kojima je Istra poznata. Završne aktivnosti kulminiraju na Festivalu zavičajnosti kad svi vrtići predstavljaju svoje projekte. U mnoštvu projekata tradicijska igra uvijek pronalazi svoje mjesto uz uspavanke, priče, prikazivanje prirodnih ljepota i zaštićenih područja.

Važna terenska istraživanja dječjih tradicijskih igara u Istri izvršila je Margetić (2009). Ista autorica (2015) opisuje igru pljočkanja kao staru pastirsku igru koja se s vremenom pretvorila u sportsku igru izbijanja i gađanja pločica (pljočke). Radi se o plosnatom kamenu veličine dlana kojim se gađa “grota” (okrugli veći kamen koji može imati i naziv “balin”, “bulin”). Igra se na otvorenom prostoru, po mogućnosti livadi. Za igru su potrebne bar dvije osobe. Svaka ima svoju pljočku i s udaljenosti od pet metara pokušava pogoditi “grotu”. Igra je očuvana kao dio tradicijskog naslijeđa zahvaljujući entuzijastima koji su početkom devedesetih godina XX. stoljeća započeli s organizacijom natjecanja. 2016 je pljočkanje upisano u Registar nematerijalnih kulturnih dobara. Djeca predškolske dobi u vrtićima prakticiraju igru, uče pravila i ono što je najvažnije, u dvorištima se samoorganizirano igraju pljočkama koje su često i slučajno pronađeno kamenje. Neovisno o važnim projektnim aktivnostima i naporima jedinice regionalne samouprave, lokalne samouprave, udruga civilnog društva, predškolskih ustanova i akademske zajednice, nužno je i potrebno daljnje istraživanje, sakupljanje kao i provođenje tradicijskih igara s djecom.

5. ZAKLJUČAK

Tradicijske igre jedan su od izraza kulture zajednice koji svjedoči o različitosti osobnih i društvenih identiteta. One prenose norme ponašanja, običaje, vjerovanja naroda i narodnosti, nastalih u određenom povijesnom i kulturnom kontekstu. Tretiraju se kao nematerijalno kulturno dobro te moraju biti zaštićene, valorizirane i promicane. Slijedom toga, Europska unija poduzela je mjere o zaštiti i očuvanju tradicijskih igara i ostalih oblika materijalne i nematerijalne kulturne baštine koje moraju biti uključene u dokumente svih država članica. U Republici Hrvatskoj tradicijska igra smatra se vrijednim kulturnim dobrom u brojnim nacionalnim dokumentima među kojima je i Nacionalni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje. Slijedom toga, u nastavnim planovima i programima dječjih vrtića prisutni su projekti, istraživanja, aktivnosti koje preuzimaju ulogu okoline u prenošenju tradicijskih igara s koljena na koljeno. Osim promicanja tradicijskih igara u obrazovnim institucijama i znanstvena istraživanja mogu uvelike pomoći u očuvanju tradicionalnih igara. Dokumentiranjem, bilježenjem i promoviranjem tradicijskih igara može se motivirati suvremenu djecu da ponovo uživaju u samoorganizirajućoj slobodnoj igri. Nužno je omogućiti djeci samostalno korištenje slobodnog vremena bez vršenja pritiska ili prenošenja anksioznih stanja odraslih. Načini na koje se mogu promovirati tradicijske igre mogu biti radionice za odgojitelje koji će ih upoznati i ponuditi djeci. Druga mogućnost su radionice za djecu kako bi naučila prakticirati tradicijske igre. Izrazito zanimljivo može biti i organiziranje druženja u parku, šumici ili drugom otvorenom prostoru u poslijepodnevnim satima.

Smatramo da je igra najvažnije odgojno sredstvo, posebno slobodna, samoorganizirajuća igra, koja je u današnje vrijeme prilično zapostavljena. Tradicijska igra treba pomoć, ne smije odumrijeti jer će, ako se to dogodi, djeca izgubiti vrijednu priliku za učenje socijalnih i emocionalnih vještina kao i važnu poveznicu s kulturnim vrijednostima svojih predaka. Suvremene digitalne igre nepodno je uravnotežiti s djetetovom potrebom za kretanjem, zadovoljavanjem znatiželje, socijalizacijom, nadmetanjem, uspostavljanjem pozitivnih društvenih odnosa. Njegovanjem tradicijske igre putem osmišljavanja projekata, udruživanja u istraživanjima i odgojnom radu s djecom, ona će i dalje ostati prisutna u provođenju slobodnog vremena budućih generacija.

LITERATURA

- Baumgartner, E. (2006). *Il gioco e i bambini*. Roma: Carocci.
- Borgogni A., & Digennaro S. (2016). Ripensare le priorità: il ruolo del gioco libero nella società contemporanea. *Infanzia*, 1, 36-39.
- Caillois, R. (2000), *I giochi e gli uomini. La maschera e la vertigine*. Milano: Bompiani.
- Digennaro, S. (2019). Fine dei giochi. La scomparsa del gioco libero e le sue ricadute sul benessere dei bambini e delle bambine. *Formazione & Insegnamento*, XVII, 97-107.
- Digennaro, S. (2020). La riduzione del tempo di gioco libero come forma di povertà educativa. In Cappuccio, G., Compagno, G., Polenghi, S. 30 anni dopo la Convenzione ONU sui diritti dell'infanzia. Quale pedagogia per i minori? Lecce: Pensa MultiMedia editore.

- Drandić, D., Lazarić, L., & Vivoda, L. (2022). Interkulturalni odgoj i obrazovanje djece rane i predškolske dobi. U Cindrić, Maja; Ivon, Katarina; Šimić Šašić, Slavica (ur.) Nova promišljanja o djetinjstvu / Rethinking Childhood: zbornik radova s međunarodne znanstveno-umjetničke konferencije. Zadar: Sveučilište u Zadru, str. 409-422
- Farné, R. (2015). Play literacy. *Studium Educationis*, 3, 88-100.
- Ferretti, E. (2016). Obrazovanje u igri. Tradicionalne igre, sportske i obrazovne vrijednosti analizirane u svjetlu nove znanosti: motoričke prakseologije. Bellinzona: Ed. Casagrande
- Gray P. (2015). *Lasciateli giocare*. Milano: Einaudi.
- Huizinga, J. (2002). "Homo ludens" Torino: Ed. Einaudi
- Huizinga J. (1970). *Homo Ludens: A Study of the Play Element in Culture*. Londra: Maurice Temple Smith Ltd.
- Huizinga, J. (1938). "La crisi della civiltà" Torino: Ed. Einaudi
- Kostović-Vranješ, V. (2015). Baština – polazište za promicanje odgoja i obrazovanja za održivi razvoj. *Školski vjesnik*, 64(3), 439-452.
- Kovačević, T., & Opić, S. (2014). Contribution of Traditional Games to the Quality of Students' Relations and Frequency of Students' Socialization in Primary Education. *Croatian Journal of Education*, 16(Sp.Ed.1), 95-112.
- Lelli, S. (2013). Il gioco nella cultura popolare: dal folklore alla costruzione sociale. In Cambi, F. Staccioli, G. Il gioco in Occidente. Storia, teorie, pratiche. Roma: Armando editore, str. 82-99.
- Margetić, M. (2009). Dječje igre na otvorenom i blagdansko darivanje djece u Istri. *Etnološka istraživanja*, 14 (2009), 133-144.
- Margetić, M. (2015). Pljočkanje: od pastirske igre do sporta. *Vjesnik Istarskog arhiva*, 22 (2015), 171-180.
- Marušić, A., Jukić, T. (2022). Tradicijska igra u odgojno obrazovnom procesu predškolske ustanove s ciljem očuvanja nematerijalne kulturne baštine. *Napredak*, sv.163 (1-2)115-132.
- Mirković, A. (2005). Igre prikupljene u Balama u Istri. Zbornik radova XXXV, str.637 – 795. Centar za povijesna istraživanja, Rovinj – Rovigno <https://crsrv.org/editoria/atti/atti-xxxv/antonio-mirkovic-giochi-raccolti-a-valle-d-istria> (svezak preuzet 30. siječnja 2023.)
- Romeo, A. (2020). Nuove espressioni di socialità dell'infanzia contemporanea: i bambini dai giochi di cortile allo smartphone, Morlacchi Editore.
- Rubin, K. H., Fein, G.G., & Vandenberg, B. (1983). Play, in P. H. Mussen (ed.), *Handbook of child psychology*, vol. 4: Socialization, personality, social development. New York: Wiley.
- Staccioli, G. (2021). *Il gioco e il giocare. Elementi di didattica ludica*. Roma: Carocci editore.
- Visković, I. (2020). Tradicijska igra i institucionalni rani i predškolski odgoj i obrazovanje. U: A. Višnjic-Jevtić, B. Filipan-Žignić, G. Lapat i K. Mikulan (ur.), *Jezik, književnost i obrazovanje – suvremeni koncepti*. Zbornik radova s međunarodnog znanstvenog skupa 4. Međimurski filološki i pedagoški dani (str. 315–323). Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Visković, I., & Topić, J. (2020). Tradicijska igra i suvremeni kurikulum—mišljenje roditelja i odgajatelja. *Školski vjesnik: časopis za pedagošku teoriju i praksu*, 69(1), 49-68.
- Mrežne stranice:**
- Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj <https://www.azoo.hr/app/uploads/2020/12/Nacionalni-kurikulum-za-rani-i-predskolski-odgoj-i-obrazovanje.pdf> (pregledano i preuzeto 10. svibnja 2023.)
- Popis nematerijalne kulturne baštine Republike Hrvatske, Ministarstvo kulture RH <https://min-kulture.gov.hr/izdvojeno/kulturna-bastina/kulturna-bastina-na-unesco-ovim-popisima/nematerijalna-kulturna-bastina-upisana-na-unesco-ove-popise-21192/21192> (pristupljeno i preuzeto 10. svibnja 2023.)
- Istarska županija, mrežna stranica projekta Implementacije zavičajnosti u dječje vrtiće, osnovne i srednje škole u Istri <https://www.za-nas.hr/novosti/detaljnije/najava-festivala-zavicajnosti-2023-godine-za-predskolske-ustanove> (pristupljeno i preuzeto 12. svibnja 2023.)
- Službena web stranica Internacionalnog Festivala u Veroni <https://tocati.it/> (pristupljeno 10. svibnja 2023.)
- Zakon o potvrđivanju Konvencije o zaštiti nematerijalne kulturne baštine https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2005_06_5_47.html
- Zakon o zaštiti kulturnih dobara, (2023). <https://www.zakon.hr/z/340/Zakon-o-za%C5%A1titi-i-o%C4%8Duvanju-kulturnih-dobara> (pristupljeno i preuzeto 12. svibnja 2023.)
- Europski akcijski okvir za kulturnu baštinu, 2019 [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018XG1221\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018XG1221(01)&from=EN) (pristupljeno 12. svibnja 2023.)